

Helsingfors/Mariehamn 18.7.2011

Nr 35/11

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
10.6.2011, nr 162 och
165/2011.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 10.6.2011 antagna landskapslagar:

1. Landskapslag om radio- och televisionsverksamhet (nedan landskapslagen),
2. landskapslag om ändring av 3 § tobakslagen för landskapet Åland.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

Landskapslagen innehåller bestämmelser om de villkor som gäller för beställ-tv, radio- och televisionssändningar och mottagande av sådana i landskapet, om de villkor som gäller för sändningar genom ledning eller någon annan fast förbindelse som når fler än 200 bostäder, om de avgifter som ska betalas för tillstånd att utöva verksamhet som innefattar radio- och televisionssändning, om de avgifter som ska betalas av innehavare av televisionsmottagare, hur dessa avgifter ska användas samt om de myndigheter som beslutar i frågor som hör till lagens tillämpningsområde. Hänvisningsbestämmelsen i 3 § i tobakslagen ändras till att gälla föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § 1 och 20 punkterna i självstyrelselagen för Åland tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt om postväsendet och rätten att utöva rundradio- och televisionsverksamhet med de begränsningar som följer av 27 § 4 punkten. Enligt självstyrelselagens 27 § 4 punkt har riket lagstiftningsbe-

hörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap. Landskapets behörighet innefattar även rätten att bestämma om villkoren för utsändande och mottagande av radio- och televisionsprogram.

Enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag samt i fråga om bl.a. utövandet av yttrandefriheten. Grundlagens 12 § garanterar yttrandefriheten. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta.

Landskapslagens 3 § förutsätter tillstånd för att utöva verksamhet som innefattar radio- eller televisionssändning, om sändningen sker i ett markbundet elektroniskt kommunikationsnät som fungerar med hjälp av radiovågor som utbreder sig fritt. Detta slag av koncessionsreglering bör bedömas med tanke på den i 12 § i grundlagen tryggade yttrandefriheten och den i 18 § 1 mom. föreskrivna näringsfriheten. Grundlagsutskottet har i utlåtande 61/2002 rd angående en regeringsproposition med förslag till ändring av lagstiftningen om kommunikationsmarknaden anfört att koncessionsplikten i princip är problematisk i relation till yttrandefriheten. I utlåtandet konstaterar utskottet att grundlagsutskottet ändå under de senaste åren upprepade gånger framhållit att den knappa tillgången på frekvenser i kommunikation med hjälp av radiovågor som fritt breder ut sig fortfarande är ett sådant radiotekniskt motiv för en begränsning som gör det acceptabelt att ha kvar koncessionssystemet (GrUU 8/2002 rd, GrUU 26/2001 rd och GrUU 19/1998 rd). I dessa sammanhang har utskottet vidare påpekat att koncessionssystemet ska garantera att alla de som bedriver televisions- och radioverksamhet får tillgång till radiofrekvenser på lika villkor och att det därmed skapas förutsättningar för att förverkliga yttrandefriheten i största möjliga utsträckning. Grundlagsutskottet förutsätter vidare att bestämmelserna om förutsättningarna för koncession och koncessionens innehåll är tillräckligt exakta. Ålandsdelegationen, som förenar sig i grundlagsutskottets ovan angivna synpunkter, konstaterar att landskapslagens 3 § inte innehåller några tillräckligt preciserande kriterier för utövande av landskapsregeringens prövningsrätt vid handläggningen av ansökan. Paragrafen utgör härvid en behörighetsöverskridning.

I landskapslagens 6 § anges som ett allmänt krav på radio- och televisionssändningar att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet ska råda. I landskapslagens 7 och 10 § 1 mom. 1 punkt har intagits begränsningar gällande televisionsprogram skadliga för barn. Grundlagens 12 § berättigar till intagande i lag av sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för skydd av barn, varför bestämmelser härom kan intas i landskapslagen. Yttrandefriheten har även begränsats av landskapslagens 10 § 1

mom. 2 punkt, som berättigar landskapsregeringen att förbjuda program som uppmuntrar till hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet. Denna begränsning baserar sig på rådets direktiv 2007/65/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållandet av audiovisuella medietjänster och harmonierar med den europeiska människorättskonventionen. Motsvarande begränsning finns i rikets lag om televisions- och radioverksamhet (FFS 744/1998, nedan rikslagen).

Landskapslagarna berör även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen.

Enligt självstyrelselagens 27 § 10 punkt tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket i fråga om upphovsrätt, patent, mönsterrätt och varumärke, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, främjande av konkurrens och konsumentskydd.

I 48 § i rikets upphovsrättslag (FFS 404/1961) finns bestämmelser som reglerar upphovsrätten i radio- och televisionsutsändningar. Hänvisningen till 48 § 5 mom. i upphovsrättslagen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagens 12 §.

I landskapslagens 3 kap. har intagits bestämmelser om kommersiella meddelanden. Enligt självstyrelselagens 27 § 30 punkt har rikets lagstiftningsbehörighet i fråga om mediciner och produkter av läkemedelstyp och enligt lagens 29 § 1 mom. 4 punkt i fråga om alkohollagstiftningen med undantag av tillstånd för utskänkning av alkoholdrycker. Behörighetsfördelningen har beaktats genom hänvisningarna i landskapslagens 16 § till alkohollagen (FFS 1143/1994) och läkemedelslagen (FFS 395/1987). Bestämmelser om medicinska produkter och medicinsk behandling har även intagits i landskapslagens 22 § 6 mom. och 23 § 2 mom. 3 punkt. Dessa bestämmelser kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 17 § ingår bestämmelser om kommersiella meddelanden till barn. På motsvarande sätt som i 25 § 1 mom. i rikslagen anges i landskapslagens 17 § 2 mom. att försäljningsprogram inte får uppmana barn att ingå avtal om köp eller hyra av produkter och tjänster. Däremot har i landskapslagen inte på motsvarande sätt som i rikslagens 25 § 2 mom. intagits en hänvisning till att bestämmelser om marknadsföring som strider mot god sed och riktar sig till eller i allmänhet når minderåriga finns i 2 kap 2 § i konsumentskyddslagen. Dessa bestämmelser är att hänföra till konsumentskyddet och otillbörligt förfarande i näringsverksamheten och gäller även i landskapet enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen. De befogenheter som härvid enligt rikslagens 35 § 2 mom. ankommer på konsumentombudsmannen är tillämpliga även i land-

skapet. Även bestämmelserna i rikslagens 36 a § om marknadsdomstolens befogenheter är gällande på Åland inom områden som är att hänföra till rikets behörighet.

I landskapslagens 24 § 2 mom. har intagits en skyldighet för utövare av televisions- eller radioverksamhet att på begäran av myndighet sända meddelanden till allmänheten, om därom är särskilt föreskrivet eller om det annars är av synnerligen viktigt allmänt intresse. Motsvarande bestämmelse i rikslagens 15 a § ålägger utövare av televisions- och radioverksamhet att utan ersättning förmedla meddelanden från myndigheter till allmänheten, om det är nödvändigt för att rädda människoliv eller egendom eller trygga verksamheten i samhället. Bestämmelsen berör befolkningskyddet, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 28 punkt, och kan till denna del jämlikt 19 § 3 mom. intas i självstyrelselagen. Däremot har i landskapslagen inte intagits någon bestämmelse motsvarande den i rikslagens 15 a § om att en utövare av televisions- eller radioverksamhet ska genomgå beredskapsplanering och genom förberedelser för undantagsförhållanden sörja för att verksamhet fortgår så störningsfritt som möjligt även under sådana undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen (1080/1991). Eftersom beredskap inför undantagsförhållanden utgör riksbehörighet enligt 27 § 34 punkten i självstyrelselagen, är stadgandet i rikslagens 15 a § gällande även i landskapet.

Landskapslagens 26 § berättigar landskapsregeringen och programnämnden att samarbeta med behöriga myndigheter i EES-stater. Eftersom självstyrelselagens 18 § 20 punkt uttryckligen anger att självstyrelselagens 29 § 4 punkt - enligt vilken förhållandet till utländska makter tillkommer riket med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap., vilka sistnämnda inte är tillämpliga i detta fall – begränsar den behörighet som enligt 18 § 20 punkt tillkommer landskapet, utgör i landskapslagens 26 § en behörighetsöverskridning.

Landskapslagens 31 § berättigar landskapsregeringen att förordna särskilda kontrollanter för att övervaka att anmälningsskyldigheten enligt 27 § verkställs. Trots formuleringarna i detaljmotiveringarna konstaterar Ålandsdelegationen att paragrafen enligt sin ordalydelse inte står i strid med grundlagens 124 § eller bestämmelserna om hemfriden i grundlagens 10 §.

Bestämmelser om avgifter till landskapet har intagits i landskapslagens 3 §, 28 § och 30 §. Bestämmelserna är rätt knapphändiga, men i dem har intagits hänvisningar till lagen om grunderna för avgifter till landskapet, som innehåller närmare bestämmelser om grunder för beräkandet av avgifterna. Bestämmelserna kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 41 § ingår ett bemyndigande för landskapsregeringen att bestämma om en dröjsmålsavgift för den som inte har betalt i landskapslagen avsedd avgift inom utsatt tid, eller som underlåtit att anmäla innehav av mottagare. Eftersom det i landskapslagen anges att det är fråga om en dröjsmålsavgift och har intagits en hänvisning till landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet, kan grunderna för avgiften anses vara tillräckligt klart angivna även om sist nämnda landskapslag inte innehåller bestämmelser om dröjsmålsavgifter utan endast om dröjsmålsränta. Landskapslagen föranleder därför till denna del inte anmärkning från behörighetssynpunkt.

I landskapslagens 41 § har även intagits en bestämmelse om indrivning av avgifter utan dom eller avgift. Bestämmelsen berör rättsområdet verkställighet av domar och straff, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen. Bestämmelsen överensstämmer med motsvarande bestämmelse i rikslagstiftningen, och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om tvångsmedel och straff kan med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 43 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen. Därtill konstaterar Ålandsdelegationen att bestämmelsen i rikslagens 40 § 2 mom. om sökande av ändring över marknadsdomstolens beslut är gällande på Åland till den del ett sådant ärende utgör riksbehörighet.

I landskapslagens 4 § har intagits bestämmelser om ett tillstånds- och anmälningsregister och i dess 6 kap. om ett televisionsinnehavarregister. Ålandsdelegationen konstaterar att lagstiftningen om personregister berör ett rättsområde som inte särskilt omnämns i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Såsom framgår av det ovan anförda tillkommer lagstiftningsbehörigheten i dessa angelägenheter landskapet. I landskapslagen har bestämmelsen i grundlagens 10 § om att närmare bestämmelser om skyddet av personuppgifter stadgas i lag beaktats. Dessa bestämmelser föranleder därför inte anmärkningar från behörighetssynpunkt.

Förordningsfullmakter har intagits i landskapslagens 9 § och 11 §. Med beaktande av den reglering som finns i landskapslagen anser Ålandsdelegationen att delegeringsfullmakterna inte kan anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Av landskapslagarnas förarbeten framgår avsikten att genom de nu aktuella landskapslagarna genomföra Europaparlamentets och Europeiska unionens råds direktiv 2007/65/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster i landskapslagstiftningen. Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet 4.3.2009 överenskommit om följande förfarande:

”Då landskapslagarna i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser tillställs justitieministeriet och Ålandsdelegationen gör justitieministeriet en förhandsbedömning om ministeriet avser att tillställa delegationen en komplettering beträffande de EG-rättsliga aspekterna. I sådana fall meddelar justitieministeriet Ålandsdelegationen att en sådan komplettering kommer att tillställas delegationen. I dessa fall inväntar Ålandsdelegationen justitieministeriets komplettering förrän delegationens utlåtande över ifrågavarande landskapslagstiftning tillställs ministeriet”.

Ålandsdelegationen konstaterar att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att det inte avser att inkomma med här avsedd komplettering.

Ålandsdelegationens utlåtande

Med hänvisning till det ovan sagda finner Ålandsdelegationen att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger, förutom beträffande stadgandena i 3 och 26 § i landskapslagen om radio- och televisionsverksamhet. De felaktiga stadgandena inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 3 § tobakslagen för landskapet Åland förutsätter dock att även landskapslagen om radio- och televisionsverksamhet träder i kraft.

Närvarande Ordförande Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Lampi, Mäenpää och Olsson.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare